

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістра

(освітній ступінь)

**на тему: «ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-
ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ГІПЕРАКТИВНИМИ УЧНЯМИ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи ПО–2м(з)
спеціальності 8.01010201 «Початкова освіта»
заочної форми навчання

Чорей Ірина Василівна

Керівник: Гавришко С. Г.

Рецензент:

Мукачево – 2019 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РОБОТИ З ГІПЕРАКТИВНИМИ УЧНЯМИ	9
1.1 Підготовка вчителя початкової школи до роботи з гіперактивними учнями як психолого-педагогічна проблема	9
1.2 Теорія і практика підготовки вчителів початкової школи до роботи з гіперактивними учнями	15
1.3 Критерії та показники готовності вчителів початкової школи до організації особистісно-зорієнтованої навчально-виховної діяльності з гіперактивними учнями	23
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РОБОТИ З ГІПЕРАКТИВНИМИ УЧНЯМИ	38
2.1 Визначення сучасного стану готовності вчителів початкової школи до організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями	38
2.2 Шляхи та умови оптимізації професійної підготовки вчителів початкової школи для організації роботи з гіперактивними учнями	48
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах розвитку педагогічної науки у число найбільш пріоритетних виходить проблема освіти і виховання вчителів нової формації, що зумовлено загальноосвітніми тенденціями до зміни основної парадигми освіти, створення особистісно-орієнтованої педагогіки. В навчальний процес вводяться новітні технології навчання та виховання, які є більш ефективними, ніж ті, що наявні на сьогодні, а також розробляються нові підручники та навчальні програми. Гуманізація освіти, реалізація особистісно-орієнтованого навчання, що спрямовуються на розвиток потенціалу учня, дали поштовх до реформування шкільного навчання. Зокрема, сучасна школа має вийти на новий технологічний етап. Це, в свою чергу, визначає існування великої кількості засобів та методів навчально-виховної роботи. Сучасний вчитель має володіти ними у повному обсязі та вміти застосовувати їх у процесі своєї діяльності.

На даний час освітні установи отримують недостатню підтримку зі сторони держави. Разом з тим, значна частина батьків займаються переважно матеріальним забезпеченням сім'ї та не забезпечують всебічне виховання своїх дітей. Тому досить гостро постає питання наявності великої кількості дітей, що мають різні психічні та моральні відхилення, зокрема, дітей, що страждають на синдром дефіциту уваги з гіперактивністю. З поняттям «гіперактивність» батьки та педагоги найчастіше зіштовхуються, коли діти стають підлітками, коли їх вчинки є проявом їх характеру, входять у структуру поведінки, тобто розцінюються як звичні та устояні.

Джерела виникнення синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю можуть критися як у сімейному, так і в суспільному вихованні. Гіперактивний розлад і дефіцит уваги - це стан, який служить причиною постійної неуважності, гіперактивності, імпульсивності.

У даній роботі нами більш детально досліджено питання організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями, адже організувати

роботу з гіперактивними учнями педагоги намагаються за допомогою різноманітних технологій. Проте насамперед, для організації даної роботи необхідно усунути емоційне роздратування дитини, позбавити її почуття тривоги у ситуаціях взаємодії з батьками та педагогами.

Разом із цим, внаслідок соціально-економічних та політичних змін, що відбуваються у сучасному суспільстві, особливо гостро постає проблема наявності синдрому дефіциту уваги молодшим школярам із гіперактивністю. Зокрема, значну увагу у вирішенні та обґрунтуванні даної проблеми приділяли такі вчені-педагоги та психологи як Ю. Бабанський, М. Данилов, Л. Славіна, В. Цетлін, Ю. Гільбух, Н. Менчинська, С. Лисенкова, С. Логачевська, В. Сухомлинський, С. Костроміна тощо. Аналіз психолого-педагогічної літератури з питань гіперактивності школярів молодшого шкільного віку дає можливість визначити суть проблеми, а саме - важливим завданням освіти є всебічний розвиток особистості гіперактивного учня, створення умов для більш повної реалізації інтелектуального та духовного потенціалу школяра, своєчасне виявлення учнів, яким потрібна допомога та підтримка у навчанні.

Значення проблеми гіперактивності серед учнів початкової школи для науки полягає у тому, щоб з'ясувати основні риси синдрому дефіциту уваги із гіперактивністю, його причини, фактори, що його спричинюють та проаналізувати різні ефективні шляхи подолання цього синдрому через призму сьогодення з врахуванням практичного досвіду педагогів та психологів у даній галузі.

Для того кількість учнів, що страждають від синдрому гіперактивності зменшувалась, слід будувати навчально-виховний процес з врахуванням різноманітних факторів, які відобразатимуть сутність раціональних форм, методів і технологій, засобів роботи з означеною категорією учнів із орієнтацією на особистість, її запити та роль у процесі навчання й виховання її як частини суспільства.

Власне, центральною та головною структурною частинкою у процесі навчання і виховання є особистість кожного учня. Вирішення проблеми гіперактивності для школярів, що відчувають труднощі у навчанні сприятиме не лише покращенню їх успіхів у навчанні, але й допоможе у формуванні позитивного ставлення до оточуючої дійсності та почуття власної значущості, впевненості в можливості досягнення очікуваних результатів.

Незважаючи на інтенсивні дослідження різноманітних аспектів вдосконалення змісту професійної підготовки майбутніх педагогів, вивчення фахових дисциплін, маловивченою залишається проблема обґрунтування теоретичних засад формування змісту загально педагогічної підготовки майбутніх фахівців до організації корекційної роботи саме із цією категорією дітей. Разом з тим саме загально педагогічна підготовка виконує визначну координуючу функцію у загальній системі підготовки майбутнього вчителя, визначає його особистісну позицію та спрямованість на педагогічну професію, містить потужний когнітивний потенціал, забезпечує посилення креативних компонентів педагогічної освіти.

Гіперактивність характеризується певними психолого-педагогічними причинами, вивчення яких сприятиме правильній організації навчально-виховної роботи з учнями.

Знання та розуміння педагогом конкретних причин, які викликають гіперактивність, вимагає від вчителя вміння розпізнавати ці причини та надавати конкретну дидактико-методичну допомогу.

Проблема підготовки майбутнього вчителя початкової школи до роботи з гіперактивними учнями вимагає нових підходів і технологій. Однією з таких може бути розробка спеціальної методики психолого-педагогічної підготовки вчителів початкової школи до організації навчально-виховної діяльності з гіперактивними учнями засобами інтерактивних технологій.

Отже, необхідність підвищення ефективності загально-педагогічної підготовки майбутнього вчителя до організації навчально-виховної роботи з

гіперактивними учнями та недостатня розробленість теоретичних основ формування сучасного змісту загально педагогічної підготовки вчителя у вищих педагогічних навчальних закладах України зумовили вибір теми магістерської роботи: «Особливості підготовки майбутнього вчителя початкової школи до організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями».

Об'єкт дослідження - підготовка майбутніх вчителів початкової школи до навчально-виховної діяльності з учнями молодшого шкільного віку.

Предмет дослідження - складові підготовки майбутніх вчителів початкової школи до організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями.

Мета дослідження полягає у визначенні змісту, форм та методів підготовки майбутніх вчителів початкової школи до організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями.

Для реалізації мети дипломної роботи нами сформульовані наступні **завдання**:

1. Розкрити сутність синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю та особливості його подолання в учнів молодшого шкільного віку.
2. Проаналізувати стан професійної готовності майбутніх вчителів початкової школи до організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями молодшого шкільного віку.
3. Проаналізувати критерії, показники та рівні готовності майбутніх вчителів початкової школи до організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями молодшого шкільного віку.
4. Визначити зміст, форми та методи підготовки майбутніх вчителів початкової школи до організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями.

Методи дослідження:

Теоретичні: вивчення та аналіз психологічних, педагогічних, наукових джерел, методичних посібників для педагогічних навчальних закладів для визначення стану і теоретичного обґрунтування проблеми дослідження.

5. *Емпіричні: діагностичні* - анкетування та тестування студентів; педагогічне спостереження; педагогічний експеримент з метою розробки моделі організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями.

Статистичні: статистична обробка результатів експериментальної роботи та їх інтерпретація.

Практичне значення полягає в тому, що розкрито сутність синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю та особливості його подолання в учнів молодшого шкільного віку; проаналізовано стан, критерії, показники та рівні готовності майбутніх вчителів початкової школи до з гіперактивними учнями молодшого шкільного віку; визначено зміст, форми та методи підготовки майбутніх вчителів початкової школи до організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями.

Базою педагогічного дослідження був Мукачівський державний університет.

Апробація дослідження відбулася на III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів» в місті Мукачево.

Публікації: Чорей І. Ознаки та основні причини виникнення гіперактивності в учнів початкової школи/ Чорей І., Гавришко С. Г.// Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16-17 травня 2019 р., Мукачево / Ред.кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2019. – С. 75-76.

Робота складається зі вступу, двох розділів, списку використаних джерел (50 найменування), 72 сторінки основного тексту, 2 рисунки та 2 таблиці.

ВИСНОВКИ

Аналіз психолого-педагогічної, науково-методичної літератури засвідчив необхідність підвищення вимог до професійної, особистісно-орієнтованої діяльності вчителя початкової школи. Так, сучасний педагог повинен вміти організовувати навчально-виховний процес у школі таким чином, щоб належна увага приділялася формуванню особистісного «Я» кожного учня і паралельно з цим розвивалася система спільної колективної діяльності учнів класного та шкільного колективів. Вся система навчання та виховання повинна бути спрямована виключно на учня, на розвиток його індивідуальності як у системі колективних стосунків, так і під час проведення індивідуальної навченої та виховної роботи. Підготовку майбутнього вчителя початкової до організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями молодшого шкільного віку варто розуміти як професійно-особистісне утворення, яке в майбутньому уможливило б ефективність індивідуального розвитку молодших школярів і забезпечується єдністю компонентів фахової підготовки.

На констатуючому етапі даного дослідження була визначена **структура** готовності майбутнього вчителя початкової школи до організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями яку було розглянуто як сукупність когнітивного, мотиваційно-ціннісного, операційно-змістового, рефлексивно-оцінного компонентів, які взаємопов'язані та взаємообумовлені між собою. Також було виокремлено **критерії** **готовності** майбутнього вчителя початкової школи до організації навчально-виховної роботи з гіперактивним учнями та виокремлено рівні її сформованості: формальний (низький), частково - продуктивний (середній), креативний (високий).

Вивчення у вищих педагогічних навчальних закладах реального стану підготовки майбутнього вчителя початкової школи до організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями виявило, що у 54% студентів переважав частково - продуктивний рівень їх готовності до здійснення даної

діяльності. Більшість студентів будують стосунки з учнями із суб'єкт-об'єктним характером. Формальний або низький рівень виявило 26%, і високий рівень показало 20% опитаних.

На основі проведеного теоретичного аналізу та результатів констатуючого експерименту були виокремлені педагогічні умови ефективної підготовки майбутнього вчителя початкової школи до діяльності, що досліджується:

- Ціннісно-сміслова спрямованість студентів на забезпечення особистісно-орієнтованої навчально-виховної діяльності з гіперактивним учнями молодшого шкільного віку.
- Поетапність процесу підготовки до здійснення особистісно-орієнтованої навчально-виховної діяльності з гіперактивними учнями молодшого шкільного віку.
- Активізація науково-дослідницької діяльності студентів.
- Залучення майбутнього вчителя початкової школи до здійснення особистісно-орієнтованої навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями у процесі проходження різних видів педагогічної практики.

У дослідженні визначена організаційно-педагогічна модель підготовки майбутнього вчителя початкової школи до організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями, яка включає чотири етапи: організаційно-інформаційний, професійно-педагогічного проектування, рефлексивний та ціннісно-коригувальний.

Розроблені методичні рекомендації щодо форм та методів підготовки майбутнього вчителя початкової школи до організації навчально-виховної роботи з гіперактивним учнями молодшого шкільного віку. Процес навчання студентів базується на відповідних етапах, на кожному з яких розв'язується встановлене коло завдань, спрямованих на формування позитивного ставлення до означеної сфери професійної діяльності, відбувається опанування системою загально-педагогічних та методичних знань та умінь,

залучення майбутнього вчителя до вивчення засад організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів підготовки майбутнього вчителя початкової школи до організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями молодшого шкільного віку. Подальшого вивчення потребують питання розроблення шляхів використання інтерактивних технологій у підготовці майбутнього вчителя початкової школи до організації навчально-виховної роботи з гіперактивними учнями молодшого шкільного віку та визначення педагогічних умов їх впровадження у вищих педагогічних навчальних закладах.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>